

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

נשא

(חלק יח — שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת נשא, (אה"ק) כח אייר — ה סיון; (בכל העולם) ריב סיון, ה'תשפ"ב (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

נשא ג *

שמשון שטייט⁶: „ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלקים יהי' הנער מן הבטן". אויך ער איז א נזיר עולם, אָבער ער האָט ניט כל דיני נזירות – וואָרום ער מעג און ער האָט זיך מטמא געווען למתים⁷ (ועוד דינים וואָס זיינען אָנ־דערש ביי נזיר שמשון – כדלקמן).

[און דעריבער, בשעת איינער זאָגט הריני נזיר כשמשון, איז לדעת ר"ם⁸ – און אַזוי פסק'נט דער רמב"ם⁹ – איז ער אסור ביין ובתגלחת און מותר להטמא למתים].

ב. אין דער משנה פון סיום מס' נזיר לערנען מיר: „נזיר הי' שמואל כדברי ר' נהוראי שנאמר¹⁰ ומורה לא יעלה על ראשו נאמר בשמשון ומורה ונאמר בשמואל ומורה מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר. א"ר יוסי והלא אין מורה אלא של בוד', אמר לו ר' נהוראי והלא כבר נאמר¹¹ ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני שכבר הי' עליו מורה של בוד'".

דאַרף מען פאַרשטיין:

פון דעם וואָס ר' נהוראי לערנט אָפּ אַז שמואל איז געווען א נזיר בגז"ש פון שמשון'ען – וויבאַלד אַז „אין גז"ש

א. ביי די דינים פון א נזיר בפרשתנו – אַז ער טאָר ניט טרינקען קיין וויין, ו,תער לא יעבור על ראשו", און „כל ימי הזירו לה' על נפש מת לא יבא" (ועד"ז) גילוח ראשו און די קרבנות וואָס ער בריינגט אויב ער ווערט טמא) וכו' – לערנט מען אָפּ אַז זיי גייען אָן סיי ביי א נזיר אויף א באַשטימטן זמן (שלושים יום, אָדער מער), סיי ביי א נזיר עולם, א נזיר אויף שטענדיק².

דער חילוק³ צווישן זיי איז נאָר אַז א נזיר אויף א באַשטימטן זמן טאָר זיך ניט מגלח זיין ביז סוף ימי נזרו, און א נזיר עולם איז זיך מגלח (און בריינגט די קרבנות וואָס קומען כשיגלח) ווען הכביד שערו (מ"ב חודש ל"ב חודש').

ס'איז פאַראַן נאָך אַ סוג פון נזירות וואָס איז ניט מפורש אין תורה, אָבער מ'געפינט עס בבניאים (אין דער הפטרה פון דער סדרה⁵) – נזיר שמשון. ביי

(*) וסיום מס' נזיר.

(1) ג ואילך.

(2) ראה ספרי שם, ה. ת. יג. *רמב"ם הל' נזירות פ"ג ה"ב.

(3) רמב"ם שם.

(4) כדעת רבי – נזיר ד, סע"ב.

(5) שמה מוכן שפרשת נזיר היא פרשה עיקרית בהסדרה.

(6) שופטים יג, ה. וראה במדב"ר בפ' נזיר (פרשתנו פ"י, ה) דדריש כל הפרשה דשופטים שם, ויהי איש אחד מצרעה".

(7) נזיר שם, סע"א ואילך. רמב"ם שם הי"ג.

(8) נזיר שם, ב.

(9) שם הי"ד.

(10) שמואל א א, יא.

(11) שמואל שם טז, ב.

(*) וכפי' היות רענן ביל"ש כאן ומת"כ לבמדב"ר (פ"י, יז) דההמשך בספרי שם (.. קרבן טומאה .. אלא במי שיש פסק לנזרו) אינו מונע נזיר עולם מקרבן טומאה. ובצפני' עה"ת פרשתנו שם: דר"ל כאן למעט נזיר שמשון מן טמאים. והלא כפי' מהרז"ו לבמדב"ר שם. וצפני' על הרמב"ם הל' שבועות פ"ו הא' הל' נזירות פ"ו הטי' (נתתן בצפני' עה"ת פרשתנו ע' סא ואילך).

למחצה¹² – דארף אויסקומען, אַז לדעת ר"נ איז שמואל געווען אַ נזיר אין דעם זעלבן סוג ואופן ווי שמשון¹³.

איז ווי לערנט מען אָפּ פון שמשון'ען – „נזיר עולם“²² וואָס כל דיני נזירות עליו²³.

פסק'נט אָבער דער רמב"ם¹⁴ אַז „שמואל הרמתי נזיר עולם היי“, ד. ה. ער האָט געהאַט אַלע דיני נזירות. וואָס ווי געזאָגט, איז נזיר עולם אסור ליטמא למתים, הכביד שערו איז ער מקיל בתער און ער בריינגט שלש בהמות¹⁵ (און ער קען שואל זיין אויף זיין נדר¹⁶), אָבער נזיר שמשון מותר לטמא למתים, הכביד שערו אינו מקיל (ואינו בשאלה¹⁷).

פאַרענטפערן מפרשים²⁴, אַז דער ליי-מוד פון שמשון'ען איז ניט בגז"ש, נאָר אַ גילוי מילתא בעלמא, אַז מורה איז אַן ענין פון נזירות²⁵ פונקט ווי ביי שמשון (ניט ווי דעת ר"י אַז עס מיינט יראה), און פון דעם איז במילא פאַרשטאַנדיק אַז אמו של שמואל האָט געמיינט אים צו מאַכן פאַר אַ נזיר לכל ימי חייו.

נאָכמער: אין ירושלמי¹⁸ לערנט מען אָפּ פון פסוק „כן יעשה על תורת נזרו“, אַז נזירות שמשון¹⁹, „אינה תורה“²⁰, און דער רמב"ם²¹ פסק'נט „שמשון לא הי' נזיר גמור“ –

אָבער פון לשון המשנה „נאמר בשמ-שון ומורה ונאמר בשמואל ומורה ומה מורה האמורה בשמשון נזיר אַף מורה האמורה בשמואל נזיר“ – אַ לשון וואָס ווערט גענוצט (בכלל) ביי אַ גז"ש,

12 זבחים מח, א. וש"נ.

13 ראה פי' רבי' ישעי' שמואל א א, יא: פי' נראה שנדרה להיות נזיר כמו שמשון האמור בו כו'.

14 הל' נזירות שם הט"ז.

15 נזיר ד, א (במשנה). רמב"ם שם הי"ב.

16 תוד"ה מה בין (נזיר שם).

17 נזיר יד, א, מכות כב, א. רמב"ם שם הי"ד.

18 נזיר פ"א סה"ב.

19 בירושלמי מדובר לא בשמשון עצמו אלא במי שתופס עצמו בשמשון. אבל ראה שו"ת מהרי"ט (ח"א ס"ד. ח"ב סכ"ד) שפי' „אינה תורה“ דאין כל תורת נזירות עליו שמואל ליטמא למתים, שזה גם בשמשון עצמו.

20 בשירי קרבן ומראה הפנים לירושלמי שם הוכיחו דהרמב"ם לא ס"ל כהירושלמי הנ"ל, שהרי פסק (שם פ"ד ה"ט) שניזירות שמשון דוחה סתם נזירות – אבל ראה פפע"נ שם בפ"י דברי הרמב"ם ד, מ"מ זה ודאי דהניזירות (של תורה) חלה עליו. מחמת טעם הירושלמי דזה תורה וזה אינו תורה.²¹ הל' נזירות פ"ג הי"ג.

22 ראה גם ספרי זוטא (פרשתנו עה"פ וזאת תורת הנזיר. ובמדב"ר פי', יז) ומנין אתה מרבה הנזיר נזירות עולם ת"ל תורת יכול שאתה מרבה הנזיר נזירות שמשון ת"ל זאת. וראה צפע"נ מהדו"ת (פו, סע"ד ואילך) דנזיר עולם, „יש בו קדושה. והוה הגוף בעצם בגדר קדושה“ (משא"כ נזיר שמשון „אין עליו גדר עצם קדושה“) – אף שגם נזיר עולם, „הוה הלכה“, „מין נזירות בפ"ע“ (צפע"נ מהדו"ת כז, ב. הל' נזירות פ"ג הי"א-יב. הל' שבועות פ"ו ה"א – נעתקו בצפע"נ עה"ת פרשתנו ע' ס ואילך).

23 כמו שהקשה הרדב"ז ברמב"ם שם פ"ג הט"ז. תויר"ט בהמשנה דסוף מס' נזיר. ועיי"ש תירוצו, ובאורח מישור לנזיר בסופו (ועוד) השיג עליו.

24 ראה רדב"ז שם, ומפורש באורח מישור שם. קול הרמ"ז למשניות. ובכ"מ.

25 ראה רדב"ז שם: „אלא דמורה היינו לשון נזירות“. ולכאורה הכוונה דמורה פי' תער (כמ"ש באורח מישור וקול הרמ"ז שם. וכן במד"ר פ"ה, ה) ובפרש"י (שופטים שם) במורה דשמשון, וכשנדרה חנה „ומורה לא יעלה על ראשו“ – שלא תגלח את שמואל – הוה נדר לכל הענינים שבנזיר, כהדין באומר הריני נזיר מן התגלחת שנעשה נזיר גמור וכל קדושת נזירות עליו (נזיר ג, ב. רמב"ם שם פ"א ה"ט). וראה רלב"ג שמואל שם: ובכאן רמז כו'. וראה לקמן הערה 63.

מיט דברי ר"י „גדול העונה אמן יותר מן המברך“ (און בריינגען דברי האמוראים נאָכדעם), נאָר מיט „א"ל רב לחייא ברי".
 (ב) לויט'ן סדר בגמרא – הייבט מען אָן מיט דעם מאן דאמר וואָס קריגט אויף ר"י און אויף ר"ג, (ג) בכלל – אין דער משנה זיינען ר"ג און ר"י מחולק און אין גמרא גייען זיי ביידע אין דער זעלבער שיטה.

נאָכמער איז ניט מובן, דער סיום הג-מרא „אר"א א"ר חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך“²⁹ – וואָס דאָס האָט דאָך לכאורה ניט קיין שייכות, ניט צו דער משנה און אויך ניט צו דער גמרא³⁰, און אויב די כוונה איז בכדי לסיים בטוב³¹ – דאָרף דאָס אויך דאָן האָבן עפעס אַ שייכות צום ענין הקודם³², ומלבד זאת, איז דער ענין שלפנ"ז אויך מסיים בדבר טוב – מיט אַן ענין של ברכה³³.

(29) ולהעיר שגם בפרשתנו (ראה בריש המסכתא: תנא אקרא קאי) כ"ה המשך הכתובים, דלאחר פרשת נזיר באה ברכת כהנים, שהיא: א) ברכה הכי כללית (ראה ספרי עה"פ), (ב) כולל הסכמה (ענייית אמן) – שגדול מהמברך – „ואני אברכם . . הקב"ה מסכים על ידם“ (חולין מט, א), (ג) מסיים ב„שלום“, ובפרט ע"פ הספרי עה"פ: „גדול השלום כו' שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך“. וראה לקו"ת פרשתנו כו, ורב (30) וכמו שלא הובא בברכות שם.
 (31) כמ"ש בתוס' סוף נדה.
 (32) ראה חידושי אגדות נדה שם.

(33) חדא"ג כאן. וראה מה שכו' (וגם ההמשך גדול העונה אמן יותר כו' להמשנה) ע"ד הדרוש, וכן בעוד כמה ספרים.

ועוד ועיקר: דערפון וואָס ער זאָגט „מה מורה כו' נזיר כו' נזיר“ (און ניט „מה מורה כו' תער כו' תער“ – און אויך ניט ע"ד לשון סיום הענין „מורה של מתכות“ אָדער „של נזירות“) – איז משמע אַז דאָס איז ניט (נאָר) אַ גילוי מילתא פון דעם טייטש פון „מורה“ נאָר מ'לערנט אַפּ ענין נזירות שמואל פון נזירות שמשון.

ג. בהמשך צו דער משנה זאָגט די גמרא: „א"ל רב לחייא ברי' חטוף ובריה, וכן א"ל רב הונא לרבה ברי' חטוף ובריה, למימרא דמברך עדיף, והתניא רבי יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך וא"ל ר' נהוראי השמים כך הוא תדע שהרי גוללירים מתגרין במלחמה וגבורים נוצחין, תנאי היא דתניא אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע אלא שממהרין למברך תחלה.

איז ניט פאַרשטאַנדיק, וואָס איז דער שייכות והמשך פון דער גמרא צו דער משנה במס' נזיר, דאָס איז דאָך אַן ענין אין ברכות וואָס איז שייך צו מס' ברכות, און דאָס ווערט טאַקע געבראַכט אין מס' ברכות²⁶.

מפרשים²⁷ זאָגן אַז די גמרא וויל דאָ בריינגען נאָך אַ מאמר פון ר' נהוראי, בשייכות מיט'ן מאמר ר"ג וואָס ווערט געבראַכט אין דער משנה וויבאַלד אַז שמועות פון ר' נהוראי ווערן זייער וויי-ניק געבראַכט אין ש"ס²⁸ – ובפרט אַז אין דעם ענין שבגמ' בריינגט זיך אויך דברי ר"י, אַזוי ווי אין דער משנה.

ס'איז אָבער שווער אַזוי צו לערנען: וואָרום: א) די גמרא הייבט דאָך אַן ניט

(26) נג, סע"ב.

(27) הגהות יעבץ לסוף נזיר.

(28) במשנה סוף קדושין. ובסיום המסכתא.

אבות פ"ד מ"ד. וראה עירובין יג, ב.

(* ראה ד"ה אריב"ל תרכ"ט בסופו. לקו"ש ח"י ע' 42. וראה ד"ה גדול העונה אמן (תשכ"ב) גדול העונה אמן הוא דוגמת ואברהם מברך ברכתו של הקב"ה שמרובה על העיקר.

ווען ער וואָלט געווען בעולם, איז דער נדר פון חנה ניט בכח צו מאַכן שמואל'ן פאַר אַ נזיר, וואָרום הלכה³⁹ אַז „האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר“.

אויב מען זאָל זאָגן אַז אלקנה האָט אויך געמאַכט דעם נדר (און לאחרי שבא שמואל לעולם)⁴⁰ – איז ווי קומט עס אַז דער פסוק דערציילט וועגן נדר חנה, וואָס האָט נישט געמאַכט שמואל'ן פאַר אַ נזיר, און לאָזט אויס דעם עיקר, נדר אלקנה?

אויך קען מען ניט זאָגן⁴¹ אַז לאחרי ווי חנה האָט געמאַכט דעם נדר האָט איר מאַן – (אלקנה) מקיים געווען נדרה⁴², וואָרום עס בלייבט די שאלה אַז שמואל איז נאָך ניט געווען בעולם?⁴³

– כי הרי"ו (רק) מחייב את חנה להדירו כשיבוא לעולם, ולא מצינו בקרא שחנה נדרה כן לאח"ו. ודוחק לומר (בכש"ל שם) שזהו מש"א שם (פסוק כב) „כי אמרה לאשה גוי“. אבל להעיר מרד"ק שם „וישב שם עד עולם – כמו שנדרה עליו ונתתיו לה“, ושם (פסוק יא) פ"י „שיהי' נזיר קודש לה“.

וגם לפמ"ש בפפ"ט ריש הל' נזירות „אם הדירו מרחם הוי נזיר עולם. . . וכן שמואל ג"כ ה' כך“ – צ"ע אם שייך להדירו מרחם קודם עיבורה (ראה תוד"ה לאחר יבמות צג, ב). וראה קצוה"ח (ונה"מ) סי' ר"ט סק"א). וראה הערה 49.

ולהעיר, דלדעת ר' מאיר (ד, לא) ר' מאיר שמואל אלא ר' נהוראי" – עירובין יג, ב) אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם (ערכין כ, ב).

39) נזיר כח, ב.

40) לכאורה כצ"ל בכוונת הרד"ק.

41) וכפי' הכלי יקר – הובא בצוארי שלל להחיד"א (בהפטורת יום א' של ר"ה). אהבת יהונתן (בהפטורת יום א' דר"ה).

42) אבל צ"ע לאיזה צורך הוא שהרי בלא"ה אינו יכול להפך אלא נדרי ענוי נפש או דברים שבינו לבניה (נדריים עט, א"ב. רמב"ם הל' נדרים פ"יב ה"א). ולהעיר מאהבת יהונתן שם.

43) כושית האברבנאל שם. באברבנאל שם תירץ שחנה ביארה זה באמרה שבעבורי ובסיבתי לבד נולד הנער (ולא מצד אלקנה

ד. אויך דאַרף מען פאַרשטיין כמה דיוקים אין לשון הגמרא:

א) וואָס טוט אויף ר"נ אויף דברי ר"י „גדול העונה אמן יותר מן המברך“, מיט דעם וואָס ער זאָגט „השמים – בשבועה – כך הוא“ און מיט דער ראי' „תדע שהרי גוליירים מתגרין במלחמה וגבורים נוצחין“?

ב) בכמה מקומות אין ש"ס³⁴ וואו עס בריינגט זיך די מימרא פון אר"א אר"ח ת"ח מרבים שלום בעולם כו' איז מען מסיים³⁵ „א"ת בניך אלא בוניך“, אָבער בסיום מס' נזיר איז עס נישטאָ³⁶ (לרוב הגירסאות).

ה. וועט מען פאַרשטיין כל הנ"ל בה-קדים קושית הרד"ק³⁷. ווי אַזוי איז שמואל געוואָרן אַ נזיר? מען קען ניט זאָגן אַז דאָס איז מצד נדר חנה אמו („ונתתיו לה' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו“) (וואָרום: א) שמואל איז דאָך דעמאָלט נאָך ניט געווען בעולם, איז דער נדר אויף אים ניט חל"ס³⁸. ב) אפילו

34) בסיום מסכתות בני"ך וגם בתמיד (לב, ב).

35) בסוף ברכות. ובסוף כריתות לפנינו הוא בחצאי רבוע. בסוף יבמות לפנינו ליתא. ובהגהות הגרי"ב הגי' שם „אל תקרי כו“. ראה יפה עינים שם. בתמיד שם לפנינו ליתא. אבל לפי הגירסא בשטמ"ק (ובהגהות חק נתן) איתא שם.

36) ולפי גירסת הב"ח צ"ל גם במס' נזיר. וראה לקמן הערה 77.

37) שמואל א א, יא. ועד"ז באברבנאל שם (קושית החמישית).

38) ואין לתרץ עפ"מ הרמב"ם (הל' ערכין פ"ו הל"א ואילך) שאם אמר הרי עלי להקדישו הרי זה חייב להקדישו לעולם משום נדרו (ואת"ל שמה שאמרה „ונתתיו לה' . . ומורה לא יעלה על ראשו“ הוי כל' הנ"ל*) וראה שושנים לדוד סוף נזיר

* אבל ראה רמב"ם הל' מכירה פכ"ב הט"ו דגם בקל"ה הקדש . . הרי זה חייב לקיים דברו. וראה טוש"ט חז"מ סי' ר"ב סי' ואל"ך. לח"מ הל' ערכין שם. סמ"ע (סק"ב), שי"ך (סק"ז) וט"ז בשו"ע שם.

וויבאלד אַז „לא נדר בנזיר אלא המלאך הפריש מן הטומאה“, ווי האָט עס געפֿר־עלט אַז (די מציאות, חפצא פון) שמשון זאָל ווערן אַ נזיר (עכ״פֿ – שאינו גמור) – אַ מלאך (שליח) קען איבערגעבן אַ ציווי, אַ מצוה וועגן אַ הנהגה, עתידות וכיו״ב, אָבער וואו געפינט מען ער זאָל קענען מקדש זיין, בנדו״ד – אַרופלייגן נזירות אויף אַ בן אדם.

און אויך דאָ קען מען ניט זאָגן (לדעת הרמב״ם עכ״פֿ) אַז זיין טאַטע מנחם האָט אים מדין געווען בנזירות⁴⁹, וואָרום

קה״ע לירושלמי שם ד״ה מ״ט. אבל ראה עוד פ׳ בירושלמי בשירי קרבן שם. ועוד.

אבל מרש״י (נזיר שם ד״ה ושמשון) דגריס „ושמשון לאו נזיר הוא“, משמע דלא ה׳ נזיר כלל⁵⁰, ודלא כבתוס׳ שם דגריס „שמשון לאו נזור הוא“. ועפ״ז מובן הנפק״מ בין ב׳ הנוסחאות. ואין לומר שזהו רק לדעת ר״ש, וכפ׳ ר׳ עזריאל (הובא בשטמ״ק שם) דקושיית הגמרא „ושמשון לאו נזיר הוא“ היא רק אליבא דר״ש (ולדעת ר״י ה׳ נזיר נזור), וכן מוכרח לפרש לדעת הראשונים (נסמנו בהערה הבאה) שלדעת ר״י ה׳ שמשון נזיר נזור – כי מזה שפרש״י (ד״ה שאין. ד״ה גבי) דכ״ע היינו „בין לר׳ יעקב בין לר׳ יוסי“ (ולא ר״י ור״ש – ככמנה ראשונים), מוכח, דס״ל שמחלוקת ר״י ור״ש היא אם בעינן דבר הנדור (ולגבי נזיר שמשון), ולא בנוגע לנזירות שמשון עצמו.

(49) כמ״ש בכס״מ פ״ג מהל׳ נזירות הי״ג בדעת הרמב״ם. וכסברא זו (ועוד תירוצים: דשמשון קבל עליו נזירות אח״כ; דהמלאך חזר למנחה שיצוה לבנו שיקבל עליו נזירות) כ׳ (בדעת ר״י) בפ׳ הרא״ש, שטמ״ק, שיטה לחכמי איוורא (ועוד) לנזיר ד, ב. וראה אית דמפרשי בפרש״י (– ריב״ן) מכות כב, א ד״ה נזיר שמשון. ריטב״א שם. פנ״מ לירושלמי נזיר פ״ז סה״א.

בכס״מ שם כ׳ (ע״פ פרש״י), דמאי דכתבי כי נזיר

און אפילו ווען שמואל וואָלט יאָ געווען בעולם, איז ניט מובן⁴⁴: דאָס וואָס דער בעל איז מקיים נדר אשתו איז אַ קיום אין דעם נדר, ער איז מחייב דעם מדין – אשתו – צו מקיים זיין דעם נדר⁴⁵, אָבער ווי קען עס אויפפאַן אַ נייע זאך (להדיר הבן). וואָס דער נדר האָט עס ניט (אין האשה מדינה את בנה)?

וא״ו. עד״ז קען מען פרעגן בנוגע צו שמשון: דער רמב״ם²¹ זאָגט „שמשון לא ה׳ נזיר גמור“. איז פון דעם משמע⁴⁶ אַז ער האָט געהאַט קדושת⁴⁷ נזירות אויף זיך (ניט נאָר אַ הנהגה פון נזירות ופרי׳ שות פון יין ותגלחת). נאָר קיין נזיר גמור איז ער ניט געווען⁴⁸. איז ניט מובן:

(כלל) א״כ יש יכולת בידי להדירו (וראה גם שו״ת חת״ס חו״מ סי׳ ט). וראה אהבת יהונתן בהפטרות פרשתנו לגבי שמשון. וצ״ע מקור גדר זה בהלכה. (44) וראה גם צוארי שלל שם.

(45) בצוארי שלל שם מביא בשם הר״י חאגיז (בעץ החיים סוף נזיר) דאלקנה הסכים בפה מלא והדירו בנזיר וכה אמר עשי הטוב בעיניך כו׳ (ועד׳ז פ׳ בשושנים לדוד סוף נזיר. וכמ״ה בספורנו פרשתנו ו, ח) – אבל אינו מובן: הרי הסכמת אלקנה לנדר חנה, ומורה גו״י רק נרמזת בקרא „עשי הטוב בעיניך גו״י“, כי פשטות הכתוב שם „וישב שם עד עולם“ לא איירי בנזירות (אבל ראה רד״ק שם הובא לעיל הערה 38). וא״כ צ״ע – ובל׳ הרד״ק – „האיך הניח הפסוק לטפור עיקר הנדר כו״? ועכצ״ל, שנדר חנה לדוד – המפורש בקרא – הוא שגרים נזירות שמואל. (46) וראה בקול הרמ״ז לנזיר פ״א מ״ב.

(47) ראה תוד״ה לא – נזיר ד, ב. ולהעיר מצפ״ע מהדו״ת (שבהערה 22): „משא״כ בנזיר שמשון . . אין עליו גדר עצם קדושה רק דין כו״. וראה בצפ״ע (נסמנו בהערות 22, 38. ועוד) בגדר נזיר שמשון.

(48) ומפשטות לשון הגמרא (נזיר שם) „רש״א . . שלא מצינו בשמשון שיצאת נזירות מפיו“ (וכן מירושלמי פ״א סה״ב) משמע, דגם ר״ש ס״ל שהי׳ גדר נזירות על שמשון (חלה מפי הידבור). וכן מוכח מתוד״ה שלא מצינו – נזיר שם. מאירי שם (״לר׳ שמעון הואיל ושמשון לא ה׳ נזור כו״). ועוד. וראה אורח מישור כאן בפ׳ הירושלמי.

(* ראה שד״ח (כרך ט׳) כללי הפוסקים סי׳ ח (אות ה׳) אם הפ׳ דמס׳ נזיר הוא מרש״י.

(**) ולא קשה מלישנא דקרא „כי נזיר אלקים כו״, כי גם הרמב״ם כ׳ (בפיה״מ לנזיר ד, א): „ענינו פרוש. ובהל׳ נזירות שם „המלאך הפריש״. וראה לקמן הערה 62.

פאסטט אויף דעם צו זאָגן אַז דאָס וואָס „האיש מדיר את בנו בנזיר“ איז „הלכה היא בנזיר“ (הלכה למשה מסיני) ובלשון הרמב"ם⁵²: „אין לו סמך בכתוב ולא רמז“ – בשעת ס'איז אַ סיפור מפורש בנביאים⁵³.

ז. איז דער ביאור אין דעם:

מ'קען ניט זאָגן אַז שמשון און שמואל זיינען געווען נזירים ווייל זיי אַליין האָבן מקבל געווען אויף זיך נזירות⁵⁴, וואָרום: א) מען געפינט ניט קיין רמז בכתוב אויף דעם. ב) דער רמב"ם זאָגט בפירוש בנוגע לשמשון „שהרי לא נדר בנזיר“.

לאידך, פון לשון המשנה „שנאמר ומורה לא יעלה על ראשו נאמר בשמשון ומורה ונאמר בשמואל ומורה מה מורה האמורה בשמשון נזיר כו“ – פסוקים וואָס שטייען ביי ציווי המלאך ונדר חנה, איז משמע אַז ענין הנזירות ביי זיי קומט פון ציווי המלאך און נדר חנה, היות אָבער דאָס אַליין קען דאָך ניט פועל'ן קיין נזירות, כנ"ל, מוז מען זאָגן אַז דאָס איז געווען מעין סיבה לזה, כדלקמן.

ובהקדים אַ דין בדוגמא לזה⁵⁵:

אַ גר קטן וואָס „מטבילין אותו על דעת ב"ד“ (אָדער ווען ער איז זיך מגייר

52) פיה"מ נזיר פ"ד מ"ו.

53) וראה רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ ד"ה וכאשר דהלמ"מ אין לו רמז בקרא. ולהעיר מאנציקלופדיא תלמודית ערך הלמ"מ (ע' ססז"ח) וש"נ. אבל ראה שו"ת מהרי"ט ח"א סי' כ' בסופו. ח"ב יו"ד סי' כד.

54) ראה ראשונים שנסמנו בהערה 49 לענין שמשון.

55) להעיר משטמ"ק נדרים יז, א: מחוקי הנזירות הוא שמדי שקבל אדם בעצמו להיות נזיר נאסר ודברים הללו דומה לגר שנתגייר כו'.

דער רמב"ם זאָגט קלאַר „שהרי לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה“⁵⁰.

נאָכמער, דאָס איז מוכח פון דעם סי' פור הכתוב: פריער האָט דער מלאך גע' זאָגט צו אשת מנוח ווי זי דאַרף זיך פירן „ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא“ און אויך וועגן דעם נער „ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלקים יהי' הנער מן הבטן“, נאָכ' דעם אָבער, ווען מנוח האָט געפרעגט דעם מלאך „מה יהי' משפט הנער ומעש' הו“ האָט דער מלאך אים געזאָגט ווי עס דאַרף זיין הנהגת אשת מנוח „כל אשר צוית' תשמור“ און גאָרניט בנוגע צו שמשון אַליין⁵¹.

ועוד: אויב ביי שמשון ושמואל וואָלט זייער נזירות געווען מצד דעם וואָס „האיש מדיר את בנו בנזיר“ איז ווי

אלקים יהי' הנער מנוח הוא דקאמר ל"י. ולכאורה צ"ע, שהרי אז הי' לפני עיבורה* ואיך אפשר להדירו אז (ראה לעיל הערה 38). ואולי גם כוונת הכס"מ שאמר „כי נזיר אלקים יהי' הנער“ – דכשילד** ידירו בנזיר (ונ"ד מ"ש בנו"ב מהדו"ת יו"ד סי' קנ). וכ"מ לפי גי' רש"י שלפנינו „דלמנוח קאמר כו“. וראה אורח מישור בפרש"י. 50) כמו שהקשה בתויו"ט פ"א מ"ב. וראה לח"מ שם. וברדב"ז שם: כגון שהדירו אביו הי' נוהג בו כל דברי נזירות. וכ"כ בנו"ב שם. וראה מאירי בגמרא שם שכ' ש"אין נראה כו" (כל התירוצים שהובאו בהערה 49 לדעת ר"י). וגם בפ"י הריב"ן (ור"טב"א) – ראה שקו"ב במפרשים. 51) ראה גם צוארי שלל הפטורת פרשתנו.

(* ולהעיר ממנדב"ר (פ"ג, ה) באותה שעה קבלה רחום. ובאברבנאל שופטים שם.

(** בתויו"ט רפ"ז דנזיר: דהאב אפשר להדיר את בנו בנזיר רק משהגיע לחינוך כו'. והקשו מהירושלמי שבפנים העברה ועד – ראה אורח מישור והון עשיר שם. ועוד. וראה נוב"י שבפנים העברה.

„מברך⁶⁰ כו' למול את הגרים" און נאָכ־אָמאַל „למול כו' בריתי יומם ויליה כו'"; קען ער דערנאָך מבטל זיין כ"ז, און ער איז אַ גוי כדמעיקרא.

נאָך מער – כפי' הרמב"ן⁶¹ – איז דערפאַר משהיטן מצות טבילה כדי ער זאָל קענען מבטל זיין.

והאריכו באחרונים אין דעם גדר פון מילת גר (גדול).

מעין זה בנדודי:

דער ציווי המלאך „ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלקים יהי' הנער מן הבטן", האָט ניט געקענט פועל'ן קיין קדושת נזירות אויף שמשון'ען, עס האָט נאָר מחייב געווען אַ דין והנהגת נזירות⁶¹ – אַז שמשון זאָל זיך ניט מגלח זיין און ניט טרינקען קיין וויין⁶².

אַזוי אויך דער נדר פון חנה „ומורה לא יעלה על ראשו", איז דאָס אַ נדר וואָס איז בלויז מחייב זיך צו נוהג זיין אַ הנהגה פון פרישות. נאָכמער, אפילו לגבי הנהגת נזירות האָט דער נדר ניט געקענט חל זיין אויף שמואל'ן, וואָרום שמואל האָט קיין נדר ניט געטאָן; חנה האָט אויף זיך גענומען אַ נדר צו זען אַז שמואל זאָל זיך פירן מיט אַלע דיני נזירות „כל ימי חייו"⁶³.

*60) טושו"ע יו"ד סרס"ח ס"ה.

*61) הובא בט"ז שם סק"ד.

*62) ע"ד עובר על דברי הנביא – ראה מהרי"ט ח"א ס"כ.

*63) ועפ"ז יובן בפשטות ל' הרמב"ם בפיה"מ „המלאך אמר לאמו כי נזיר אלקים כו' ענינו פרוש", וכן בהל' נזירות: „המלאך הפרישו מן הטומאה", כי דבור ופעולת המלאך הי' רק (הנהגה של) הפרשה, ולא קדושת נזירות. ואילו לפי דברי הרדב"ז והריב"ל (שהובא בכס"מ) שהי' נזור רק מצד המלאך לא הול'ל הל' „פרוש", „הפרישו".

*63) ואף שזה שאמרה „ומורה לא יעלה על ראשו" – שילית התגלחת – הי' רק נזר, ואיך

צוזאַמען מיט אביו⁵⁶) – איז דער דין⁵⁷ אַז ווען „הגדילו יכולין למחות"; וכיון שהגדילו שעה אחת ולא מיחו שוב אינם יכולין למחות.

וי"ל ההסברה בזה: כאָטש ווען מען האָט מגייר געווען דעם קטן איז ער געוואָרן אַ גר⁵⁸, היינט ווי קען ער שפּע־טער מוחה זיין און ווערט אויס איד, ער איז אַ גוי ווי געווען מעיקרא.

ווייל די גירות בקטנות, איז דאָס (מער ניט ווי) אַ מעשה פון גירות, אָבער ער ווערט נאָך ניט קדוש בקדושת ישראל ביז ער ווערט אַ גדול⁵⁹. בשעת אָבער הגדיל און ער איז ניט מוחה ווערט ער קדוש בקדושת ישראל לפרע, וואָס דער פּאָר דאָרף ער ניט האָבן נאָכאַמאַל קיין טבילה (און ניט קיין הטפת דם ברית) נאָר ס'איז מספיק די מעשה הגירות (פון ב"ד אָדער פון אביו) בקטנות⁶⁰.

עד"ז – ולא ממש – יעדער גר וואָס מל ועדיין לא טבל, וואָס האָטש

56) פרש"י כתובות יא, א ד"ה הגדילו. ריטב"א ורשב"א בשטמ"ק שם. טושו"ע יו"ד סרס"ח ס"ז.

57) כתובות שם. רמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ג. טושו"ע יו"ד שם ס"ז-ח.

58) ולדעת כמה (תוד"ה מטבילין כתובות שם (בסופו). תוד"ה קטן סנהדרין סה, ב (בסופו). ריטב"א ורשב"א בשטמ"ק כתובות שם) הוי גרים מדאורייתא. ובריטב"א שם בסופו „וכן דעת הרמב"ם".

59) ראה תוס' סנהדרין שם: „דמועיל להו מילה וטבילה של קטנות... ומתוך שנתגדלו ולא מיחו היינו קבלה". אבל גם לפי דעת הריטב"א (בשטמ"ק שם ד"ה גר קטן) דבגר קטן קבלת מצות אינו מעכב, מוכרח לפרש ככפנים – מכיון שיכולים למחות, ככפנים.

וראה שו"ת שאג"א בהוספות (משו"ת בית אפרים) ס"י א בתחלתו.

60) וכן מפורש בשטמ"ק שם בשם הרשב"א („עוד תירץ הרשב"א") ובתוס' סנה' שם.

„הי' אסור ביין ואסור בתגלחת“⁶⁷, און ביי שמואל ער זאָל ווערן אַ „נזיר עולם“ לכל דיני נזירות,

דאָס איז ניט קיין ענין פון זייער אַ נדר, וואָרום נדר דאָרף זיין אַ קבלה בדבור, אָדער בלב עכ"פּ⁶⁷; נאָר זייער ממשיך זיין מיט דער הנהגת הנזירות ווי ביז דעמאָלט (העדר המחאה) האָט גע'פּר' על'ט חלות קדושת נזירות למפרע⁶⁸.

[ע"ד הנ"ל ביי גר קטן, אַז ער דאָרף ניט האָבן נאָכאַמאָל קיין מעשה גירות, ס'איז מספיק מעשה הגירות שבקטנות].

ח. עפ"ז איז מובן דעת ר"נ וואָס ער לערנט אָפּ נזירות שמואל פון שמשון, כאָטש שמשון איז ניט געווען קיין „נזיר גמור“ – ו,הי' מותר להטמא למתים כו"י:

דער לימוד איז ניט (נאָר) אַ גילוי מילתא פון שמשון אַז מורה מיינט „תער“, נאָר ס'איז אַ גז"ש ווי פשטות לשון המשנה, און „אין גז"ש למחצה“ – לערנט אָפּ ר"נ פון שמשון, אַז העדר המחאה אויף דער הנהגת „ומורה לא

מצינו שאלה למחצה. (ג) העדר המחאה אינו מוסיף עוד ענין כ"א שמאשר (או גם מעלה) אותו הענין – ועיין רש"י (ריב"ז) מכות שם.

67) לכאורה אפשר לתרץ עפ"ז קושיית מפרשי הרמב"ם (הל' נזירות פ"ג הי"ג) איך אפשר להתפיס בשמשון והרי בעינן שיתפיס בדבר הנדור ושמשון לאו נדור – כי מצד העדר מחאתו הו"ע נדור (ראה הל' נזירות למעריק"ש שם). – אבל בתוד"ה שמשון (נזיר ד, ב) לא משמע כן.

68*) אף (שבדוחק) י"ל שהנהגה שלהם בניזירות מוכיחה על קבלה בלב. וא"צ הכתוב להזכירה.

68) ראה ע"ד בלקט הקמח (להר"מ תגיו) הל' נדרים ונזירות והפרת הבעל: באב שהדיר את בנו הקטן כו' דאע"ג. . אין כה האב יפה להשביע ולהדיר כו' מ"מ כו' אחר שהגדיל וידע נדר אביו שתק וקיימו בדבריו הוי כאילו הוא עצמו ביטא מתחלה בשפתיו וחיבי מה"ת לקיים כו'.

בשעת אָבער זיי זיינען געוואָרן גדור לים ולא מיחו, זיי האָבן זיך ווייטער געפירט אין דער הנהגה פון נזירות⁶⁴, האָט דאָס גע'פּועל'ט אין זיי קדושת נזירות⁶⁵ למפרע – ביי שמשון⁶⁶ וואָס

אפ"ל בזה שהוי נדר לכל הענינים שבנזיר* כהאומר היני נזיר מן התגלחת (נממן לעיל הערה 25) – י"ל, מפני שבנדרים הלך אחר לשון בנ"א (נדרים ל, סע"ב. ו"ש) ולאחר שילפינן מהכתוב „מין ושכר יזיר“ שהוי נזיר מכולם, ה"ז כוונת חנה כשנדרה. (64) ראה הל' נזירות למעריק"ש אות לג. נוב"י שם. ועד"ז כ' בקול הרמ"ז סוף נזיר (בנוגע לשמואל).

65) בתוספתא נזיר (פ"ג ה"ט. הובא בתוד"ה גילח נזיר כה, ב. ועוד) איתא דכשהאב מדיר את בנו בנזיר בטלה הימנו נזירות אביו כשהביא שתי שערות. ועפ"ז כ"ש בנדר"ד שמתחילה לא הי' עליהם קדושת נזירות כלל, דבטלה גם בדלא מיחו; אבל לכמה דיעות נזירות הוי עליו „אפי' לכשיגדל“ – ראה: רש"י סוטה (כג, א) ד"ה איש. רש"י ד"ה ושמשון – נזיר ד, ב. תוס' שם. רש"י ד"ה קאים נזיר ל, א. רע"ב סוטה ספ"ג [ומ"ש בתיו"ט שם – ראה רש"י. חידושי הרצ"ה קלישר שם]. מנ"ח מצוה שס"ח (וראה שם מצוה שעו בסופה, דאפשר דגם הרמב"ם ס"ל כדעת רש"י דהנזירות לא בטלה, ואינו מוכרח מ"ש בתיו"ט). ובצפ"ע ריש הל' נזירות מחלק בין הדירו מרחם דלא בטל (ע"פ הירושלמי נזיר פ"ד ה"ז) או הדירו אח"כ.

ואולי י"ל, שגם להדיעות שנתבטלה הנזירות, היינו שנתבטלה נזירות שהדירו אביו והקרבות דאביו (ראה צפ"ע הל' נזירות פ"ב הי"ג), אבל אם לא מיחה וממשיך להתנהג בניזירות, הרי"ז קבלת עצמו ונזירות מחדש (ע"ד המבואר בפנים). וראה סוגיית הגמרא נזיר כט, ב. ואילך. ואכ"מ.

66) לכאורה קשה דלפ"ז הי' שמשון יכול להשאיל על נזירותו, וברמב"ם (פ"ג הי"ד) כ' דנזיר שמשון אינו יכול לשאול על נזירותו לפי „שנזירות שמשון לעולם היתה“ – אבל [גם את"ל שכוונת הרמב"ם היא (לא רק שבפועל היתה נזירות עולם, ולכן כשמתפיס בנזיר שמשון אינו יכול להשאיל – כ"א) שבעצם נזירות שמשון „לעולם היתה“ (כפי הכס"מ שם)] – אפ"ל בכמה אופנים ומהם:

(א) שאלה שייכת בענין שכולו של השואל. (ב) לא

(* והא דמשמן הי' אסור גם ביין – ראה תיו"ט נזיר פ"א מ"ב (ד"ה אינו מקיל).

(ער זאל אריינכאפן און זאגן די ברכה), זעט מען, אַז דער מתחיל עיקר הדבר איז וויכטיקער ווי די שפעטערדיקע הסכמה.

איז די גמרא ממשיך „למימרא דמברך עדיף“, אַז ביי ברכה איז דער מברך, דער מתחיל, שטאַרקער און בעסער ווי דער עונה אמן, דער מסיים וגומר הברכה – „והתניא“ אַז אויך אין דעם גייען ר"י ור"נ לשיטתם.

דער ביאור בזה: די מחלוקת פון ר"י ור"נ אין דער משנה צי שמואל איז גע- ווען אַ נזיר, איז ניט נאָר אין לשון הכתוב, צי מורה ביי שמואל מיינט נזיר רות, נאָר אויך בסברא⁷⁰: שיטת ר"י איז אַז אַ הסכמה קען נאָר מוסיף זיין, מוסיף זיין אין דעם תוקף פון התחלת הדבר, אָבער עס קען ניט פועל זיין אַ נייע זאָך, (איכות) שלימות אין דעם ענין שהסכים עליו. און דעריבער האַלט ער אַז בלויז שמשון האָט געקענט ווערן אַ נזיר דורך העדר מחאתו –

וואָרום: א) אויך פאַר זיין הסכמה איז שמשון געווען מזהר אין די הנהגות נזירות. ב) אפילו נאָך זיין הסכמה איז ער ניט געוואָרן קיין נזיר גמור⁷⁰, עס האָט געפעלט ביי אים אין שלימות קדושת הנזירות⁷¹.

70) דאין לומר שמחלוקתם הוא רק בנוגע לשמואל אם ה' נזיר, כי מאי דהוה הוה. ודוחק לומר שכל האריכות הוא רק לברר דין האומר „הריני כשמואל“ מבלי כל סברא בעצם הפלוגתא. ועי' פיהמש סוף המס'.

70*) וי"ל שזהו פ' נזיר „גמור“ – גם מצאיותו ה„חפצא“ שלו, ולא רק שהמעשה וההנהגה שלו נתקדש בקדושת נזירות.

71) והיינו, שגם אם ה' המלאך מצווהו על כל דיני נזיר (ועי' נדר חנה שהי' לכל דיני נזירות) לא ה' אפשר להיות נזיר גמור, כי העדר המחאה אי"א שישלים ויגמור („גמורין“) קדושת נזירות גמורה.

יעלה“, וואָס דאָס מיינט הנהגת נזירות איז (ניט אַן ענין וואָס איז מוסיף אין כמות, אַז ער ווערט אסור אין ענינים נוספים וואָס ביז דאָמאָלט איז ער אין זיי ניט געווען אסור (ווי ביי שמעון דער ענין פון טומאה למתים), נאָר) אַז אין די ענינים וואָס ער איז געווען מצווה, און ער האָט זיך אין זיי נוהג געווען, איז דער העדר המחאה פועל און מוסיף אין איכות – אַז פון דעם דין הנהגה בנזירות ווערט קדושת נזירות (למפרע).

און דערפון לערנט מען אָפּ ביי שמואל, אַז העדר מחאתו אויף דער הנהגה וואָס חנה האָט זיך מיט אים געפירט ביז דאָמאָלט – מצד נדרה – איז פון דעם געוואָרן (למפרע) אַן ענין פון קדושת נזירות באַ שמואל'ן.

ט. לפי"ז קומט אויס אַז דער תוכן ונקודת ההסברה פון דברי ר"נ איז: אַן ענין וואָס קומט, לכאורה, בלויז אַלס הסכמה והמשך צום עיקר ויסוד הדבר – פועל'ט מער ווי התחלת ויסוד הדבר מצד עצמו.

און אויף דעם בריינגט די גמרא אַ דוגמא, אַ שכו"ט בזה און אַ הסברה וטעם בדיני המשנה: „א"ל רב לחייא ברי' חטוף ובריה וכן אמר לי' ר"ה לרבה ברי' חטוף ובריה“. דער מברך איז דער וואָס טוט אויף (זאָגט) די ברכה⁶⁸, און דער עונה אמן, איז נאָר מסכים אויף דער ברכה פון מברך. ענליך צום דערמאָנטן ענין ביי נזיר, וואו ס'איז פאַראַן דער עיקר און די שפעטערדיקע הסכמה⁶⁹. אָבער פון דעם וואָס זיי האָבן געזאָגט „חטוף ובריה“

68*) ובפרט ע"פ פ' הרמב"ם הל' ברכות פ"א ה"א (כס"מ שם).

69) ראה עדי"ז בשושנים לדוד (לפי פירושו – הובא לעיל הערה 45 – שהסכמת אלקנה לנדר חנה היא שפעלה נזירות שמואל).

אָבער דער „עונה אמן“, וואָס ער איז מסכים אויף התחלת הדבר, ער איז ווי „גבורים“^{71*} – ער פועל'ט ניט נאָר אַ הוספה ותוס' חיזוק אין דעם ענין, נאָר „נוצחין“, ער מאַכט אויף אַ נייע זאָך (מצב) – דער עונה אמן פועל'ט דעם גמר (נוצחין) ושלמות אין דער ברכה, און ווי שמואל וואָס איז געוואָרן קדוש בנזירות עולם.

י"ד. לויט דעם וועט מען פאַרשטיין וואָס מ'ברענגט דאָ דעם סיום „אר"א אר"ח תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך.“ דלכאורה האָט ער גע- דאַרפט זאָגן „חכמים מרבים שלום“, וואָס איז דאָ דער דיוק „תלמידי חכמים“?

נאָר דער חילוק צווישן תלמידי חכמים און חכמים בש"ס כאָן⁷², י"ל בדא"פ: „חכמים“ גייט אויף בעלי משנה, וכהל- שון „שנו חכמים במשנתם“, „שנו חכמים בלשון המשנה“⁷³; „תלמידי חכמים“ זיי- נען די תלמידים פון חכמים – די וואָס זיינען מקבל פון חכמים (בעלי משנה), זיי דוקא זיינען מרבים שלום בעולם.

און דער טעם איז ע"ד ווי די גמרא⁷⁴ זאָגט „התנאים מבלי עולם.. שמורין הלכה מתוך משנתן“, להיות אַז ידיעת הטעמים איז ניט בשלימות, קען טרעפן

דעת ר"נ איז אָבער, אַז הסכמה, איז אַליין אַ נייע זאָך און קען פועל זיין אַ נייעם גדר, שטאַרקער (באיכות) פון התחלת עיקר הדבר, ביז אַז עס פועל'ט שלימות, און דעריבער איז אויך שמואל געוואָרן אַ ניזר דורך העדר מחאתו, כאָטש אַז: א) פאַר הסכמת שמואל איז אויף אים ניט געווען קיין שום חיוב הנהגה (ס'איז נאָר געווען אַ חיוב (גד) אויף חנה), ב) דורך העדר מחאתו פון שמואל איז ער געוואָרן אַ ניזר גמור בקדושת נזירות – ואוקי באתרי' – ניז- רות אויף וועלכע שמואל האָט ניט מוחה געווען – אַ ניזר עולם.

און דאָס איז אויך זייער לשיטת' ביי עניית אמן – הסכמה אויף ברכת המברך:

ר"י זאָגט „גדול העונה אמן יותר מן המברך“, ס'איז דאָ אַ מעלה אין דער הסכמה אויף התחלת עיקר הדבר ווי אַ גדול יותר לגבי גדול סתם, ס'ברענגט אָבער ניט קיין נייעם גדר, נייע איכות – שלימות אין דער ברכה.

ר"נ זאָגט „השמים – בשבועה – כך הוא“ (אויף מדגיש זיין די שטאַרקייט, אַ שינוי באיכות פון דעם ענין); דער עילוי פון עונה אמן איז ניט נאָר „גדול יותר“, נאָר ס'איז אַ נייע זאָך וגדר לגבי המברך. און דערויף ברענגט ער די ראי' „תדע שהרי גוליריים (חלשים) מתגרין במלחמה וגבורים נוצחים“;

דער חילוק צווישן דער מתחיל עיקר הדבר און דער וואָס איז שפעטער מסכים, איז ווי דער חילוק צווישן חלשים וואָס מתחילים במלחמה און גבורים הנוצחים, „חלשים“ איז ווי ביי נדר חנה, וואָס האָט ניט אַרױפגעלייגט קיין חיוב אויף שמו- אלן; און אַזוי איז דער מברך. און ס'ניט פאַרענדיקט (נצחון) – ס'קען זיין דוגמת מחאה דגר קטן וועט עס מבטל זיין.

^{71*} ראה תוספות שהם טוג צבא אחר (פרשים) מגוליריים.

⁷² משא"כ בירוש' מ"ק פ"ג ה"ז (הובא בפוסקים) וכיו"ב – המדברים במעלת ודרגת חכם לגבי ת"ח וכו'. ולהעיר מש"ד ליו"ד ס"יח סקכ"ט (ובשו"ע אדה"ז שם). ועוד. מהקדמת החו"ד לפי' לשו"ע חו"ד. ואכ"מ.

⁷³ רפ"ו דאבות.

⁷⁴ סוטה כב, א.

יא. דער ביאור השייכות פון די מימ'רות הגמרא צו דער משנה – בפנימיות הענינים, וועט מען פארשטיין בהקדים דעם טעם וואָס אָט דער ענין, אָז הסכמה איז מוסיף און פועל'ט מערער ווי התחלת הדבר, איז מבוואר ביי נזיר דוקא:

עס זיינען פאַראַן די הגבלות ואיסורים וואָס תורה מצ'ען הייטט. אַ נזיר נעמט אויף זיך נאָך איסורים והגבלות, מערער ווי דאָס איז מצד התורה בפני עצמה, און דורכדעם קומט צו תוס' קדושה אין אים און אין וועלט בכלל⁷⁵. און ווי ס'איז

שמעלת העונה אמן (ת"ח) על המברך (חכמים) הוא בענין חדש.

משא"כ לפי רוב הדפוסים שליתא כאן „א"ת בניך כו" והוא רק הכתוב, הרי הכתוב מדבר בשתי סוגים, שכל א' נק' „בניך": א) „וכל בניך למודי ה" – תלמידי חכמים (וכמ"ש במצוד"ש), ב) „בניך" השני – חכמים, שגם הם מרבים שלום בעולם. והוא כדעת ר"י שרק „גדול העונה אמן יותר כו", אבל לא גדר חדש כנ"ל. [אלא שמ"מ העיקר הם תלמידי חכמים (בדוגמת „גדול העונה כו"), שלכן: א) ר"א א"ת מזכיר רק תלמידי חכמים. ב) גם בהכתוב, זה שחכמים מרבים שלום הוא רק בוא"ו המוסיף*].

78) וע"ד ענין הנדרים בכלל (שגם „הנזירות הוא נדר מכלל נדרי איסור" – רמב"ם ריש הל' נזירות) שמוסיף ע"ע גדרים וסייגים יותר ממה שאסרה התורה, ונמשך עי"ז גילוי נעלה יותר (ראה לקו"ש ח"ד ע' 1077. וש"נ). אלא שבנדרים הרי (בגלוי) הוא איסור חפצא (ראה נדרים ב, ב) קדושה בהחפץ – ראה לקו"ש שם הערה 12, ונזירות הרי (בגלוי) נעשה קדוש בקדושת הגוף (כבספרי בפסוק ת. ראה צפ"ג שבהערה 22), וממילא נאסר (ראה שו"ת מהרי"ט ח"א סי' נג).

* ואף ש„שלום" נאמר בבניך הב' „ורב שלום בניך" – הרי י"ל ד„ורב שלום" קאי (גם) אַלפניו, ב) בסגנון אחר קצת: פשוט דקרא ד„כל בניך" (א) יהיו למודי ה", ועוד (ב) „רב שלום (בניך)". ומדלא יקצר כו' „שלום" היתור דבניך מרבה עוד סוג (הקרוב ביותר לה"ל) – חכמים (וע"ד אופן הלימוד דאל תקרי).

אָז מ'זאָל מדמה זיין אַ דבר שאינו דומה און עס קען אַרויס קומען אַ הוראת טעות⁷⁵, וכמדו"ל⁷⁶ „אין שלום .. זה הפורש מתלמוד למשנה".

און אין דעם איז מודגש די נקודת ההסברה בדומה צו דעת (ר"י) ר"נ:

ע"ד ווי גערעט אין משנה בנוגע נזיר'רות שמואל ושמשון און אין גמרא ביי העונה אמן אחר המברך: כאָטש שמואל און שמשון האָבן געדאַרפט אָנקומען צו נדר חנה, וציווי המלאך, פונדעסטוועגן האָט זייער „פעולה", זייער הסכמה אין דעם, גע'פועל'ט אָן עילוי, מערער באי'כות ווי די התחלה ומקור הדבר אַ גדר חדש; ועד"ו בהעונה אמן וואָס ער דאַרף אָנקומען צום מברך, און ער איז נאָר מסכים צו ברכת המברך, טוט ער אויף מערער ווי דער מברך אַליין,

עד"ז ביי ת"ח כאָטש זיי זיינען נאָר תלמידים און דאַרפן אָנקומען צו די חכ'מים ובעלי משנה, פועל'ן זיי מער ווי די חכמים אַליין, זיי זיינען מרבים שלום בעולם. דאָקעגן מצד דעם ענין פון חכ'מים אַליין, איז ניט נאָר וואָס עס איז ניט מרבה שלום בעולם, נאָר נאָכמער ס'איז, כנ"ל, „מבלי העולם".

75) פרש"י שם ד"ה שמורין.

76) חגיגה י, א. וראה פרש"י שם.

77) אבל מכיון שלפנ"ז במשנה ובגמרא יש ב' שיטות דרי' ור"נ, אם הסכמה – „עונה אמן" – הוא רק גדול יותר או שהוא ענין חדש נוסף, ולא נפסקה כאן ההלכה, י"ל שגם כסיום הגמרא נרמזות ב' הדיעות. וי"ל שזהו הנפק"מ באם ישנה ההוספה „א"ת בניך אלא בוניך", או לא:

„א"ת בניך כו", טעמו כי „תיבת בניך (שבסוף הכתוב מיותר מאחר שאמר ברישא וכל בניך למודי ה' די לו לומר .. ורב שלומם) (של"ה חלק תושבע"פ תג, ב). ולפ"ז אין „בניך" הב' מיותר, ד„בניך" הם ה„בוניך" (ראה שנת קיד, א). וכל הכתוב מדבר בסוג א' – תלמידי חכמים, שהם דוקא מרבים שלום בעולם – כדעת ר"נ

בזה"ז, וואָס כאָטש ס'איז דאָ אַ מעלה אין בירורים און אתכפּיא שלמטה, וויבאַלד אָבער אַז דאָס איז ניט בתכלית השלימות, איז עיקר המעלה אין אתהפכא לגבי אתכפּיא.

דערנאָך איז דאָ ווי ס'וועט זיין לעת"ל, וואָס דעמאָלט וועט נתגלה ווערן די מעלה פון עבודת המטה דוקא⁸¹, וואָרום עס וועט זיין דער בירור בתכלית השלימות⁸³ (ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ) – אתהפכא וואָס קומט מצד אתכפּיא, און דעריבער וועט זיין נשמה בגוף דוקא, און די נשמה ניוזנית מן הגוף⁸⁴.

און דאָס זיינען די צווי דיעות פון ר"י ור"נ:

רבי יוסי – בגימטריא אלקים⁸⁵ (בגימט' הטבע⁸⁶) – זאָגט אַז „גדול העונה אמן יותר מן המברך“ (און שמשון האָט דורך זיין העדר המחאה מוסיף געווען אין קדושת נזירות אויף דעם ווי דאָס איז געווען מצד ציווי המלאך), אַז ס'איז דאָ די מעלה פון אתכפּיא ועבודת המטה אויף מברך – המשכה מלמעלה. אָבער ביחד עם זה איז „יוסי“ שייך⁸⁶ צו שם „יוסף“ בלה"ק, וואָס איז מורה אויף המשכה וגילוי מלמעלה⁸⁷.

און דעריבער רעדט ר"י וועגן דער מעלה ווי זי איז בזה"ז, וואָס יחוו"ת ואתכפּיא איז ניט העכער באין ערוך פון

מבואר אין חסידות⁷⁹, אַז אַ נזיר איז ממשיך און מוסיף אין סדר השתלשלות פון למעלה מסדר השתלשלות.

און דעריבער איז באַ נזיר גופא מודגש דער עילוי און הוספה וואָס טוט זיך אויף דורך דעם מקבל – מער ווי דורך דעם משפיע ומתחיל עיקר הדבר.

און דאָס איז דער תוכן המעלה פון „עונה אמן“ אויף דעם „מברך“⁸⁰:

„מברך“ איז דער וואָס מאַכט די ברכה והמשכה מלמעלה למטה, וואָס דאָס פּרעל'ט יחוו"ע אין וועלט, ד.ה. עס ווערט דער ענין פון אתהפכא מצד דעם גילוי אור מלמעלה;

„עונה אמן“ איז דער וואָס איז מסכים אויף דער ברכה, אַז אויך למטה זאָל מען מסכים זיין אויף דער המשכה מלמעלה, וואָס דאָס איז ווי יחודא תתאה, מלמטה למעלה, און אין עבודה דער ענין פון אתכפּיא.

און פונדעסטוועגן איז „גדול העונה אמן יותר מן המברך“, מצד דער מעלה פון (מקבל⁸¹) יחוו"ת און אתכפּיא⁸² אויף (משפיע) יחוו"ע און אתהפכא.

יב. אָבער אין דער מעלה פון „עונה אמן“ זיינען דאָ צוויי מדריגות: ווי זי איז

(79) ראה לקו"ת אמור לא, ד ואילך. שה"ש לו, ד. וראה אוה"ת משפטים ע' ארלו: נזירות שמשון מא"א.

(80) ראה לקו"ת ויקרא ב, רע"ד. אוה"ת עקב ע' תקיח ואילך. וש"נ. ביאוו"ז (להצ"צ) עקב ע' תקעה. ועוד. וראה ד"ה גדול העונה אמן תשכ"ב. באוה"ת ובביאוה"ז שם: דברוך מתחיל בבית שהוא בחי' חכמה ואמן מתחיל באל"ף שהוא כתר כו'. ועפ"ז מובנת ביותר השייכות לנזיר שמשפיע מבחי' הכתר, כבלקו"ת שבערעה הקודמת.

(81) ראה תו"א ר"פ ויגש. תו"ח שם. ובכ"מ.

(82) להעיר מתו"א ויקהל פט, ג. קיד, ד.

(83) ראה תניא פל"ז. ובכ"מ.

(84) ראה המשך וככה תרל"ז פצ"א-ב. וראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט.

(85) זח"ג רכג, א (וראה סנהדרין נו, רע"א ובפרש"י ד"ה בכל יום). המשך וככה שם פ"פ.

(86) פרס שער י"ב פ"ב.

(86*) ראה בדיני שמות (הל' גיטין).

(87) תו"א ויגש מד, א.

מברך, יחו"ע ואתהפכא (שמשון איז ניט געווען קיין נזיר גמור), וואָרום ס'איז דאָ אַ מעלה אין המשכה מלמע' וואָס פועלט אתהפכא.

משא"כ ר' נהוראי איז ניט קיין שם בלה"ק – וואָס ווייזט אויף דעם גילוי פון תורה ווי זי איז מצ"ע מלמעלה, נאָר אַ שם פון תרגום – פון ע' אומות, ווי עס ווערט נתברר און נתעלה אַ שם אין תורה⁸⁸;

(משיחות י"ב תמוז, ה' מניא תשכ"ה*)

91) ויומתק ביותר השייכות לנזירות שמואל ע"פ מ"ש בלקו"ת להאריז"ל (שמואל בתחלתו) שחנה בגימט' ס"ג, שזוה"ע מעלת הביוררים ואתעדל"ת שיהי' לעת"ל, דב"ן יתעלה בס"ג למעלה ממ"ה (ע"ח) – הובא ונתבאר בלקו"ת בחקותי מז, ג. ובכ"מ. וראה שם במדבר ו, א.

ואף שבנדו"ד חנה עשתה ההתחלה ענין המבורך (דוגמת שם מ"ה) – הרי אמרו גדול העונה אמן יותר מן המברך (שלו – שעליו עונה אמן) וכמה דרגות במברך (וראה גם ביאורו"ז (עקב קיט, ד ואילך), בחילוק דברה"ג, ברכת המצות וכו'), ושייכות מיוחדת לנדו"ד דנזירות שמואל ודשמשון (דלמדיו זמ"ז) דשניהם התחלתן בנקבה, שטו"ס – תסובב גבר, לעת"ל.

92) ראה אוה"ת תצא ע' תקפ: עניית אמן כענין תרגום שהוא בירור ק"נ שיוכלל בקדושה.

93) ראה אוה"ת שם. פ' עקב שם. ויצא ע' 1724. ע"פ הנ"ל יובל גם בסיום המס' במעלת תלמידי חכמים – מקבל, יחו"ת, לגבי חכמים – יחו"ע, שהם מרבים שלום בעולם, יחוד יחו"ע ויחו"ת (ראה לקו"ת פרשתנו כז, א), שלרוב הנוסחאות אינו מפורש הלימוד „א"ת בניך אלא בוניך", כי עכשיו עדיין אינו מפורש (מאיר) בגילוי האי"ע שבמעלת יחו"ת שלעת"ל.

(* יום סיום אמירת קדוש אחרי הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה – אמו של – יבלח"ט – כ"ק אדמו"ר שליט"א. וראה לעיל הערה 91.

וביחד עם זה איז ר' נהוראי פירוש אור⁸⁹ (אָבער ניט ווי אין לשון הקודש „מאיר"⁹⁰, נאָר) בל' תרגום.

דעריבער רעדט ער וועגן דער מעלה פון עונה אמן ווי עס וועט זיין לעת"ל, אַז עונה אמן איז בא"ע העכער פון מברך „השמים" – „ונוצחין" – וואָרום דעמאָלט וועט נתגלה ווערן בשלימות די מעלה

88) תו"א משפטים עז, ד ואילך.

89) ראה עירובין (יג, ב): ר' נהוראי שמנהיר עיני חכמים.

90) ראה עירובין שם „לא ר"מ שמו אלא ר' נהוראי".

ועפ"ז יובן ויומתק מה שנקרא כאן ר"ג, משא"כ במחלוקת כמשפחות נדבת העצים (תענית כח, א) איתא שם ר' מאיר ור' יוסי, דשם מדגיש ר"מ המעלה בענין הביטול שבתורה אור – דוד, ולכן איתא שם „רבי מאיר" – אור בלה"ק, ורבי יוסי (שהוא קיצור משם יוסף) לגבי מאיר, מדגיש המעלה שבביוררים, יואב – ראה לקו"ש ח"ד ע' 1106.

